

បន្ទប់ស្ថានការណ៍ ថ្ងៃចោះឆ្នោត ឆ្នាំ២០១៣

Situation Room on Cambodia Election Day 2013

សេចក្តីថ្លែងការណ៍រួម ស្តីពី

ការវាយតម្លៃអំពីដំណើរការទាំងមូលនៃការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំង តំណាងរាស្ត្រនីតិកាលទី៥ ឆ្នាំ២០១៣ «ត្រូវការសុចរិតភាព និងយុត្តិធម៌ក្នុងការបោះឆ្នោត»

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី០៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣

បន្ទប់ស្ថានការណ៍នៃសម្ព័ន្ធអង្គការសង្គមស៊ីវិលសូមវាយតម្លៃអំពីដំណើរការ និងការចាត់ចែងការបោះឆ្នោតទាំងមូល (ក្នុងកំឡុងពេល និងក្រោយពេលបោះឆ្នោត) នៃការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ នីតិកាលទី៣ ឆ្នាំ២០១៣ថា «មិនទាន់សេរី និងយុត្តិធម៌ទេ» បើទោះបីជាមានការចុះករណីហិង្សាធ្ងន់ធ្ងរ និងគ្មានការសម្លាប់សកម្មជន អ្នកនយោបាយ និងការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់យុវជនក្នុងយុទ្ធនាការបោះឆ្នោតក៏ដោយ។

យុត្តិធម៌ និងសុចរិតភាពក្នុងការបោះឆ្នោតលើកនេះ បានធ្លាក់ចុះ បើធៀបជាមួយការបោះឆ្នោតមុនៗ ចាត់ចែងដោយគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត(គ.ជ.ប) ដែលស្ថិតនៅក្រោមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ការបោះឆ្នោតសេរី និងយុត្តិធម៌រួចទៅហើយ។ មានបញ្ហាសំខាន់ៗមិនត្រូវបានកែលម្អដែលប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការ និងការចាត់ចែងរួមមាន ៖

- ក) គ្មានភាពស្មើគ្នាក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ និងការប្រើប្រាស់ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរួមមាន ទូរទស្សន៍ និងវីឡូ ជាច្រើនលើសលុបបានផ្សាយលំអៀង យ៉ាងខ្លាំងទៅរកគណបក្សកាន់អំណាច ហើយផ្សព្វផ្សាយប្រឆាំងទៅនឹងគណបក្សដទៃទៀត។
- ខ) បរិយាកាសខ្វះអព្យាក្រឹត្យ និងការជ្រៀតជ្រែករបស់រដ្ឋាភិបាល អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ កងនគរបាល និងមន្ត្រីតុលាការ ដែលបានធ្វើសកម្មភាព ឃោសនាបោះឆ្នោត និងគាំទ្រគណបក្សកាន់អំណាច ព្រមទាំងរារាំងប្រឆាំងនឹងគណបក្សនយោបាយផ្សេងទៀត។
- គ) បញ្ហាបញ្ជីឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោត ឈ្មោះស្នូលប្រមាណជាង សាមសិបម៉ឺនឈ្មោះ ជាពិសេសការចេញលិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសំរាប់បំរើឲ្យការបោះឆ្នោតនេះមានរហូតដល់ជាងមួយលានលិខិត ក្នុងនោះមានភាព

COMFREL, ADHOC, NICFEC, YRDP, CCIM, CCHR, CHRAC, NGO FORUM ON CAMBODIA, API, CCC, CDP, CLEC, CPWP, PDP-CENTER, LICADHO, DHRAC, GADC, LWD, CISA, KYA, KID, DPA, KYSD, MVI, ICSO, TI/C, SILAKA, STAR KAMPUCHEA, HR VIGILANCE, VBNK, WMC, YCC, HRTF, CPN, IDEA, VSG, CCSP, KHARAM, FACT, MLOP BAITONG.

មិនប្រក្រតីជាច្រើន រួមទាំង ការលុបលាងបានភ្លាមៗនូវទឹកខ្មៅលើម្រាមដៃ ដែលនាំឲ្យមិនអាចធានាមនុស្សម្នាក់ បោះឆ្នោតបានតែម្តង។

ឃ) បញ្ហាបញ្ជីឈ្មោះបោះឆ្នោត អ្នកបោះឆ្នោតបាត់ឈ្មោះ (ដូរ ខុសឈ្មោះ ឬលុបឈ្មោះ ឬ...) អ្នកបោះ ឆ្នោតជាច្រើនបានបាត់បង់សិទ្ធិបោះឆ្នោត បើទោះបីពួកគេមានឆន្ទៈ និងបានចេញទៅដល់ការិយាល័យបោះ ឆ្នោត ប៉ុន្តែមិនបានបោះឆ្នោតមាន ៤៨%¹ នៃអ្នកមិនបានបោះឆ្នោត (អ្នកមិនមានទឹកខ្មៅលើម្រាមដៃ) និងភាព មិនប្រក្រតីប្រមាណជាង មួយម៉ឺនករណី នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត រួមទាំងការដឹកជញ្ជូនអ្នកបោះឆ្នោត²ពីខេត្តមួយឲ្យបោះ ទៅខេត្តមួយផ្សេងទៀត។

ង) ការបាត់សិទ្ធិឈរឈ្មោះរបស់មេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងលោក សម រង្ស៊ី ជាបេក្ខជនឲ្យគេបោះឆ្នោត បាន។

ច) ការលម្អៀង និងមិនឯករាជ្យរបស់ស្ថាប័នរៀបចំការបោះឆ្នោត និងការដោះស្រាយវិវាទបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ) ដោយ ការខ្វះតម្លាភាព និង ការ ខ្វះយុត្តិធម៌ ក្នុងការបំពេញភារកិច្ច និងតួនាទី របស់ខ្លួន។ ស្ថាប័នទាំងនេះ ជានិច្ចជាកាលព្រងើយកន្តើយ ការអនុវត្តអនុសាសន៍ក្នុងការកែលម្អការបោះឆ្នោត ឬ បដិសេធចោលស្ទើរតែទាំងស្រុងទៅនឹងបណ្តឹងតវ៉ា និង ជំទាស់ របស់គណបក្សនយោបាយផ្សេងដែលមិនមែនជា គណបក្សកាន់អំណាច ដែលក្នុងនោះមាន យ៉ាងតិចចំនួនប្រហែល៧០០បណ្តឹងក្នុងកំឡុងពេលបោះឆ្នោត។

ឆ) ការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់ធនធានរដ្ឋមិនបានត្រឹមត្រូវ និងការយកទីធ្លាសាធារណៈយ៉ាងច្រើន សន្លឹកសន្ទាប់មកប្រើប្រាស់ពីសំណាក់គណបក្សកាន់អំណាច ។

ជ) ការកើនឡើងនៃការទិញសន្លឹកឆ្នោតដោយគណបក្សកាន់អំណាច ជាពិសេសកំឡុងពេលមុនយោស នាបោះឆ្នោត មានគម្លាតគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការចំណាយថវិកាយោសនាបោះឆ្នោតរវាងគណបក្សកាន់អំណាច និង គណបក្សប្រកួតប្រជែងផ្សេងៗ។

មានបរិយាកាស ការបំភិតបំភ័យ ការគំរាមកំហែង ដល់ម្ចាស់ឆ្នោត និងសកម្មជនគណបក្សនយោបាយ ប្រកួតប្រជែង ចាប់ពីកំឡុងពេលបោះឆ្នោតរហូតដល់ក្រោយពេលបោះឆ្នោត។ តាំងពីមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល អាជ្ញាធរ រហូតដល់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ គាំទ្រគណបក្សកាន់អំណាចបានលើកឡើងជាញឹកញាប់លើការព្រមានអំពីលទ្ធភាព សង្គ្រាម ឬយោធាយកអំណាចវិញបើមានការផ្លាស់ប្តូររដ្ឋាភិបាល និងរហូតដល់មានសកម្មភាពជាក់ស្តែង ដូចជា ការដាក់ពង្រាយកងទ័ពប្រដាប់អាវុធ យុទ្ធភ័ណ្ណ យោធានៅក្នុងកំឡុងពេលដោះស្រាយវិវាទបោះឆ្នោត (ក្រោយ ពេលបោះឆ្នោត)។ បរិយាកាសបំភិតបំភ័យ គំរាមកំហែង និងដំណើរការ និងការចាត់ចែងបោះឆ្នោត ខ្វះយុត្តិធម៌ និងខ្វះសុចរិតភាពធ្ងន់ធ្ងរដែលប៉ះពាល់ដល់លទ្ធផលបោះឆ្នោតនាំឲ្យគណបក្សកាន់អំណាចមានប្រៀប ព្រមទាំង

¹ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់ខុមហ្វ្រែលក្រោយពេលបោះឆ្នោត

² ករណីសិក្សារបស់លីកាដូ អាដហុក និចហ្វិច និងVOD/CCIM

មិនឆ្លុះបញ្ចាំង ឆន្ទៈ ដោយសេរីរបស់អ្នកបោះឆ្នោតពេញលេញ និងមានការចម្រុះចំនួនបេក្ខជនជាស្ត្រីជាប់ឆ្នោត។

ច្បាប់ នីតិវិធី គោលនយោបាយ និងយន្តការទាក់ទិននឹងការបោះឆ្នោត គួរត្រូវបង្កើតឡើង ផ្លាស់ប្តូរ ឬ/និងកែលម្អបន្ថែមទៀត ខណៈដែលការអនុវត្តកំណែទម្រង់បោះឆ្នោតសំខាន់ៗត្រូវតែធ្វើឡើងដោយខានពុំបានសម្រាប់ការចាត់ចែងការបោះឆ្នោតនៅពេលខាងមុខ រួមមាន ៖

១. កំណែទម្រង់ គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) គ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ (រួមទាំង សមាសភាព រចនាសម្ព័ន្ធ និងតួនាទីភារកិច្ច) ដោយមានការស្រុះស្រួលគ្នានៃគណបក្សក្នុងសភា។

២. កែលម្អប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពិសេសទូរទស្សន៍ និងវីឡូ ដោយមានគោលនយោបាយ និងគោលការណ៍សមធម៌ តុល្យភាព និងសេរីសម្រាប់ការទទួលបានការប្រើប្រាស់ និងការផ្សព្វផ្សាយ។

៣. កំណែទម្រង់យន្តការដោះស្រាយទំនាស់វិវាទ និងបណ្តឹងបោះឆ្នោតឲ្យឯករាជ្យ រួមមាន ការបង្កើតយន្តការប្រសិទ្ធិភាពមួយសម្រាប់ការអង្កេតពីភាពមិនប្រក្រតី។

៤. មាន ច្បាប់ ដើម្បីតម្លាភាពហិរញ្ញវត្ថុ និងកំណត់ការចំណាយរបស់គណបក្សនយោបាយក្នុងដំណើរការយោសនាបោះឆ្នោត។

៥. ផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធចុះឈ្មោះ និងការបង្កើតបញ្ជីឈ្មោះបោះឆ្នោតថ្មី ដែលអាចកំណត់បានអត្តសញ្ញាណអ្នកបោះឆ្នោតច្បាស់លាស់ និងមានប័ណ្ណបោះឆ្នោត។

៦. ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានពេញលេញអំពីភាពអព្យាក្រឹត្យ មិនលម្អៀងដាច់ខាតសម្រាប់ទាំងស្ថាប័ននិងមន្ត្រីនៃកងយុទ្ធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាល និង មន្ត្រីតុលាការក្នុងការធ្វើសកម្មភាពគាំទ្រ និងប្រឆាំងគណបក្សណាមួយ។

៧. មានច្បាប់ ឬ/និងគោលនយោបាយដើម្បីកំណត់កូតាស្ត្រីជាតំណាងជាប់ឆ្នោត

ព័ត៌មានបន្ថែមសូមទាក់ទង៖

១. លោក ធន សារាយ	ប្រធាននៃសមាគមអាដហុក&ឌុមហ្វែល	០១៦ ៤៤ ០០ ៤៤
២. លោកស្រី ធីតា យី:	នាយិកាអង្គការសីលការ	០១២ ៨៣ ៨៤ ៦៤
៣. លោកស្រី រស់ សុភាព	នាយិកាអង្គការGADC	០១២ ៦២ ៧៨ ៥៧
៤. លោក សុក សំអឿន	ប្រធានសម្របសម្រួលនៃCHRAC	០១២ ៩០ ១១ ៩៩
៥. លោក ហង្ស ពុទ្ធា	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការនិកហ្វិច	០១២ ៩៥ ៩៦ ៦៦
៦. លោកស្រី ណាលី ពីឡូច	នាយិកាអង្គការលីកាដូ	០១២ ៨០ ៣៦ ៥០
៧. លោក យ៉េង វីរៈ	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការ CLEC	០១២ ៨០ ១២ ៣៥

COMFREL, ADHOC, NICFEC, YRDP, CCIM, CCHR, CHRAC, NGO FORUM ON CAMBODIA, API, CCC, CDP, CLEC, CPWP, PDP-CENTER, LICADHO, DHRAC, GADC, LWD, CISA, KYA, KID, DPA, KYSD, MVI, ICSO, TI/C, SILAKA, STAR KAMPUCHEA, HR VIGILANCE, VBNK, WMC, YCC, HRTF, CPN, IDEA, VSG, CCSP, KHARAM , FACT, MLOP BAITONG.

៨. លោក ឈិត សំអាត	នាយកប្រតិបត្តិ NGO Forum	០១២ ៨២ ៨៥ ៨៥
៩. លោក ប៉ា ងួនទៀង	នាយកប្រតិបត្តិ CCIM	០៦០ ៤០ ៩៩ ៩៩
១០. លោក អ៊ុំ រី៖	ប្រធានមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា	០១២ ៤០ ៤០ ៥១
១១. លោក យង់ គឹមអេង	ប្រធាន PDP-Center	០១៦ ៨២ ៨២ ១១
១២. លោក ព្រាប កុល	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការតម្លាភាពកម្ពុជា	០១២ ៨៧ ៧៨ ៣៣
១៣. លោក ម៉ាក ចំរើន	ប្រធានសមាគមយុវជនខ្មែរ	០១៧ ៧៨ ៨៩ ៥៥
១៤. លោក ជាង សុខា	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការ YRDP	០១២ ៣៦ ០៤ ៦៤
១៥. លោក សុខ ពិទ្ធយ	នាយកប្រតិបត្តិក្រុមប្រឹក្សាយុវជនកម្ពុជា	០១៧ ២៧ ៣៣ ០៣
១៦. លោក សៀង សារឿន	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការCCC	០១៦ ៩០ ០៥ ០៣
១៧. លោក សួន ប៊ុនស័ក្តិ	អគ្គលេខាធិការCHRAC	០១២ ៣៤ ៤៣ ៥៧
១៨. លោក គាន ពន្លក	នាយកប្រតិបត្តិរងនៃDHRAC	០១២ ៥៥ ១៤ ៦៦
១៩. លោក សាម អ៊ុន	នាយកប្រតិបត្តិនៃLWD	០១២ ៥៥ ១៨ ៨៦
២០. លោក ហឹម យន់	អ្នកសម្របសម្រួលអង្គការCISA	០១២ ៩៤ ៧០ ២២
២១. លោក គល់ បញ្ញា	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការCOMFREL	០១២ ៩៤ ២០ ១៧